

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **PHILIPP BLOM**

Duits schrijver (49), bekend van zijn historische boeken over het begin van de vorige eeuw, 'De duizelingwekkende jaren' en 'Alleen de wolken'. Hij schreef over de klimaatverandering en reisde zijn viool achterna in 'Een Italiaanse reis'.

'Het was een vorm van voyeurisme die me als student naar de lessen anatomie dreef. Ik wilde weten hoe de mens er vanbinnen uitziet. Tegelijk speelde er misschien een stuk depressie van een jongmens dat twijfelt over waar het heengaat met dit leven en zich afvraagt wat er overblijft van een mens nadat hij is gestorven. Niet zo veel, zo bleek uit die lessen. Sindsdien besef ik: ons lichaam is maar één mutatie van de natuur, en dan zelfs nog een mutatie die voor de aarde minder belangrijk is dan bijvoorbeeld plankton.'

'Als narcisten kijken we daar heel verwonderd naar. Ook ik vind het *outrageous* dat we dit ontzettend rijke leven op een dag moeten verlaten. Maar je kunt er maar beter vrede mee nemen. Doe je dat niet, dan sterf je toch en heb je intussen minder van het leven geproefed. Ik heb een proefschrift geschreven over Nietzsche en als die het heeft over de *übermensch*, dan situeert hij die niet in de sfeer van Hitlers droom van dominantie, maar doelt hij op een mens die bijna trots zijn eigen grote lijden en dus ook zijn angst voor de dood weet te domineren.'

'Ik heb gaandeweg geleerd aan het sterven te denken, bijvoorbeeld omdat ik mijn ouders heb verloren. Maar een zestal jaar geleden proefde ik ook zelf de doodsangst. Ik kreeg twee longembolieën en huidkanker, waardoor ik op korte tijd drie keer bijna doodgegaan ben. Dat was behoorlijk angstaanjagend. Wat jarenlang een theoretische zekerheid was geweest, werd plots tastbaar. Het veranderde sterk mijn besef van het leven en zijn fragiele rijkdom. Toen ik genezen was, vond ik het zo'n plezier niet meer dagelijks over de dood te moeten nadenken dat ik geen regelingen heb getroffen. Ik heb nog altijd geen testament opgemaakt, hoewel ik dat beslist zou moeten doen, al was het maar om te verzekeren dat voor mijn vrouw alles voorzien zal zijn als ik er niet meer ben.'

'Mijn werk dwingt me wel om aan de dood te denken, al is het dan op een abstracter niveau. In mijn boek *Wat op het spel staat* beschreef ik de klimaatverandering en de ongeloflijke rampen die veel mensen en continenten daardoor te wachten staan. In het westerse Europa zijn we bij diegenen die boffen, de mensen die nog niet in oorlog leven. Maar we mogen niet vergeten dat we eigenlijk in een vakantie van de geschiedenis hebben geleefd en dat die geschiedenis zal terugkomen, met het geweld dat daarbij hoort. Ik zou blij zijn als mijn voorspelling fout blijkt te zijn, maar ik vrees dat we een onomkeerbaar punt hebben bereikt. Ik vind het belangrijk

© JeRoen Murré

'We mogen niet vergeten dat we eigenlijk in een vakantie van de geschiedenis hebben geleefd en dat die geschiedenis zal terugkomen, met het geweld dat daarbij hoort'

De artistieke praktijk brengt me niet alleen in aanraking met het rijk der doden, het kan me ook in een *state of flow* brengen waarin geen tijd of ik meer bestaat. Een staat dus die je sterfelijheid even lijkt op te heffen, een staat waarnaar alle mystici ter wereld hebben gezocht. Ik hoop alleszins dat ik er nog jarenlang van mag proeven, want het is het beste *antidoodtrum* dat ik ken.'

Opgetekend door Katrien Steyaert

daarvan te getuigen in wat ik schrijf. Tegelijk is het zo'n moeilijk werk dat ik me soms moet laven aan wat ze hier in Wenen zo mooi *Wein, Weib und Gesang* noemen. Dat zijn prachtige vormen van troost.'

'Als ik naar de sonates of partita's van Bach luister, kan ik een dialoog voeren met de kunst. Dan komen alle mogelijke vragen in me op, onder andere over sterfelijheid en doodsangst. Dat is net het belangrijkste. We leven in een maatschappij die nauwelijks een existentieel vocabulaire heeft of antwoorden kan formuleren op bijvoorbeeld onze machteloosheid tegenover de dood. Kunst probeert dat wel en is daarom veel meer dan entertainment voor mensen die er voldoende geld voor hebben. Zeker muziek helpt mij in mijn zoektocht. Muziek is zelf een sterfelijke kunst - ze klinkt even en is dan weer weg - en dankzij haar non-verbale karakter is ze misschien de ideale vorm om te mediteren over leven en dood.'

'Als ik doodga, moet er zeker iemand mijn viool blijven bespelen. Het instrument heeft het al driehonderd jaar gered en ik hoop dat het dat nog eens zo lang zal doen. Misschien sluit dat wel aan bij mijn idee van een leven na de dood. In de christelijke versie ervan geloofde ik als kind nog, maar intussen zag ik hoe religie veel meer problemen schept dan beantwoordt, dus kan en wil ik niet meer in een god of hiernamaals geloven. Maar het idee dat al tien generaties op dit muzikale stuk hout speelden en dat misschien nog eens zo veel generaties dat gaan doen, ontroert me. Ik vind het fijn om te weten dat ik zo deel word van een gemeenschappelijke poging om iets moois te scheppen.'

'Als ik musicer of schrijf, is dat een proces dat me in aanraking brengt met mijn eigen grenzen. Wat ik aflever, is immers een document van falling, iets wat slechts benadert wat je hoopte te scheppen. Tegelijk ben ik daarin verbonden met een lange lijn van mensen die dat vóór mij al probeerden.